

החוג לגיאוגרפיה ולסביבת האדם

לימודי התואר הראשון

א. כללי

מטרת הלימודים בחוג להקנות לתלמידים ידע רחב בתחומי הגיאוגרפיה השונים וכלים לחשיבה אקדמית. בהתאם לכך מבוססת התכנית על מבואות, שיעורים מתודולוגיים, שיעורי יסוד, שיעורים חבליים ונושאים. החוג מאפשר לתלמידים להתמקד, במסגרת הסמינריונים ושיעורי הבחירה, במספר תחומי ידע, כגון: ניתוח מרחבי (תוך שימוש במערכות מידע ממוחשבות ותצלומי לוויין), אקלים וסביבה, חברה וסביבה וגיאוגרפיה ותרבות.

ב. מסלולי הלימוד

בחוג שני מסלולי לימוד: מסלול חד-חוגי בו לומדים התלמידים סך כולל של 96 שעות סמסטריאליות (ש"ס), נוסף על 4 ש"ס לימודים פקולטטיים ו-16 ש"ס חטיבת השלמה ומסלול דו-חוגי בו לומדים התלמידים 56 ש"ס במסגרת החוג לגיאוגרפיה, נוסף על 2 ש"ס לימודים פקולטטיים. הקבלה למסלול החד-חוגי נערכת עם תום הסמסטר השני ללימודים ומתקבלים אליו תלמידים שהשלימו את כל המכילות וכל המבואות בגיאוגרפיה וסטטיסטיקה בציון ממוצע של 80 ומעלה, וכן ממוצע של 80 בחוג האחר בתום השנה הראשונה. תלמידי החוג לגיאוגרפיה במסלול הדו-חוגי יכולים ללמוד בחוג לגיאופיסיקה כתכנית לימודים דו-חוגית (התוכנית המפורטת מופיעה בידעון החוג לגיאופיסיקה).

ג. מבנה תכנית הלימודים

להלן מבנה תכנית הלימודים במסלול החד-חוגי והדו-חוגי.

	דו-חוגי		חד-חוגי	
	מס' קורסים	ש"ס	מס' קורסים	ש"ס
שנה א'				
מכינות ¹	(3)	(6)	(3)	(6)
סטטיסטיקה	1	4	1	4
מבואות	5	18	5	18
שנה ב'				
שיעורים מתודולוגיים	4	10	4	10
סמינריון בסיסי	1	2	1	2
שיעורי יסוד	3	10	5	10
שנה ב' או ג'				
שיעורי בחירה ²	2	30	15	30

	דו-חוגי		חד-חוגי	
	מס' קורסים	ש"ס	מס' קורסים	ש"ס

¹ אינן נכללות במכסת הלימודים. אפשרית בחינת פטור (מלבד תרגיל כללי).
² ניתן לשמוע בשנים ב' או ג'.

4	2	8	4	ישראל - חבליים, נושאים
4	2	4	2	חבליים נבחרים בעולם
4	1	8	2	סמינריונים
-	-	2	1	מחנה מחקר
56		96		סה"כ לימודים בחוג
2		4		לימודים פקולטטיים
		16		חטיבת השלמה
58		116		סה"כ

1. **לתשומת לב: לימודים פקולטטיים - מורכבים מקורסים פנורמיים אותם יש לבחור מתוכניות הלימודים של חוגי הפקולטה, שאינם חוגי הלימוד של התלמיד. כל הקורסים הפנורמיים הם בהיקף של 2 ש"ס ומהווים חלק מהציון הכללי.**
 במסלול הדו-חוגי בפקולטה - קורס פנורמי אחד בהיקף של 2 ש"ס בכל חוג.
 במסלול החד-חוגי בפקולטה - 2 קורסים פנורמיים בהיקף של 4 ש"ס.
 במסלול הדו-חוגי (חוג אחד בפקולטה חוג שני בפקולטה אחרת) - קורס פנורמי אחד בהיקף של 2 ש"ס. את הקורסים יש לבחור מתוך הרשימה המרוכזת בפרק ה' בלימודים הפקולטטיים.
 2. **השלמת חובות לימודים לתלמידים ממשיכים שהחלו את לימודיהם לפני תשס"ד -**
 תלמידים שטרם השלימו חובות לימוד "סדנת יסוד" יוכלו לעשות כן בסמסטר א' תשס"ד בלבד. כמו כן, תלמידים שטרם השלימו "אנגלית מוגבר למדעי הרוח" יבחרו כחלופה בקורס פנורמי נוסף בהיקף של 2 ש"ס.
 פרטים לגבי קבוצות סדנת יסוד וקורסים פנורמיים - ראה בפרק ה' בלימודים הפקולטטיים.

חטיבת השלמה

לימודים בהיקף של 16 ש"ס בהם חייבים תלמידי החד-חוגי מחוג אחר או מצירוף של חוגים שונים (באישור ועדת ההוראה).

ד. מהלך הלימודים

שנה א'

על כל התלמידים ללמוד את הקורסים הבאים:
 מכינות: תרגיל כללי, מושגי יסוד בלימודי סביבה, תרגיל SPSS
 מבואות: גיאוגרפיה של האדם; מבוא לסביבת האדם; גיאומורפולוגיה - נוף וסובב; אקלים ובעיות הסובב; גיאולוגיה, סטטיסטיקה.
 תנאי מעבר לשנה ב' - סיום חובות שנה א' בציון ממוצע כללי: 70.

שנה ב'

על כל התלמידים ללמוד את הקורסים הבאים:
 שיעורים מתודולוגיים:
 יסודות עיבוד המידע הגיאוגרפי, יסודות הקרטוגרפיה, שיטות מחקר ותכנון חברתי, תולדות החשיבה הגיאוגרפית.
 סמינריון בסיסי: חובה על כל התלמידים. את הסמינריון הבסיסי יש להגיש למזכירות החוג תוך חודשיים מסיום הקורס.
 שיעורי יסוד: התלמידים יבחרו מתוך הרשימה הכוללת של שיעורי יסוד. תלמידי המסלול החד-חוגי יבחרו 5 קורסים, תלמידי המסלול הדו-חוגי - 3 קורסים.
 שיעורי בחירה: ניתן לבחור מהיצע שיעורי הבחירה ומשיעורי היסוד: תלמידי המסלול החד-חוגי יבחרו 15 קורסים, תלמידי הדו-חוגי - 2 קורסים.

שנה ג'

לימודי ארץ ישראל: כל התלמידים חייבים להשתתף בשיעור חבלי אחד ובשיעור נושאי אחד (כולל הסיוורים הנלווים). תלמידי המסלול החד-חוגי מחויבים בנוסף לכך בעוד שני שיעורים נושאיים.

חבלים נבחרים בעולם: כל התלמידים חייבים בשיעור מזרח תיכון ובשיעור חבלי נוסף מקבוצת שיעורים זו.

שיעורי בחירה: התלמידים ישלימו את מכסת השיעורים מתוך הצע שיעורי הבחירה, וכן משיעורי א"י (נושאיים), מחבלים נבחרים בעולם ומשיעורי היסוד.

סמינריונים - כל התלמידים חייבים להשתתף בסמינריון אחד. תלמידי החד-חוגי חייבים בסמינריון נוסף אצל מורה אחר.

תנאי כניסה לסמינריון: ציון עובר בסמינריון הבסיסי ודרישות קדם בהתאם לנושא הסמינריון. את העבודות הסמינריוניות יש להגיש למזכירות החוג תוך שלושה חודשים מסיום הקורס.

מחנה מחקר

תלמידי המסלול החד-חוגי חייבים להשתתף במחנה מחקר שיערך באחד מאזורי הארץ. תלמידי הדו-חוגי רשאים להשתתף במחנה המחקר כשיעור בחירה (שווה-ערך ל-2 ש"ס).

ה. דרישות ונהלים

סיוורים ומחנה מחקר הם חלק מחובות התלמידים במהלך שנות הלימוד ומחייבים השתתפות בחלק מההוצאות הכרוכות בכך.

ציונים - שיפור ציונים – בהתאם להוראות הפקולטה.

תלמיד שייכשל ב-3 קורסים - לימודיו בחוג יופסקו.

במסגרת לימודי החוג הציון הסופי ישוקלל כדלהלן:

במסלול החד-חוגי	במסלול החד חוגי
לימודי החוג+פקולטטיים 92%	לימודי החוג+פקולטטיים 81%
סמינריון 8%	סמינריונים 15%
	מחנה מחקר 4%

פניות תלמידים בנושאי תכנית הלימודים ובקשות מיוחדות יופנו לוועדת ההוראה בכתב באמצעות מזכירות החוג.

1. גיאוגרפיה כחטיבת השלמה

החוג לגיאוגרפיה מציע לימודי חטיבת השלמה בהיקף מצומצם (16-18 ש"ס) לפי הפרוט הבא. על שיעורי היסוד ושיעורי הבחירה להיות באותם התחומים של המבואות.

ש"ס	8	צירוף א: שני מבואות 2 שיעורי יסוד באחד מתחומי המבואות 2-3 שיעורי בחירה (כפוף לדרישות קדם) סה"כ
ש"ס	4	
ש"ס	4-6	
ש"ס	16-18	

ש"ס	8	צירוף ב: שני מבואות שיעור יסוד באחד מתחומי המבואות תולדות החשיבה הגיאוגרפית שיעור בחירה סמינריון בסיסי (בתחום בו נלמד מבוא) סמינריון (בתחום בו נלמד מבוא) סה"כ
ש"ס	2	
ש"ס	2	
ש"ס	2	
ש"ס	2	
ש"ס	4	
ש"ס	20	

לימודי התואר השני

כללי

החוג לגיאוגרפיה מציע שתי מגמות עיקריות:

המגמה הגיאוגרפית שמטרתה להכשיר גיאוגרפים בעלי השכלה מקצועית רחבה בתחומים עיוניים וישומיים נבחרים. מגמה זו מאפשרת לכל תלמיד לבנות תכנית לימודים אישית בהתאם לתחומי התעניינותו.

התכנית ללימודי סביבה וחברה (בשיתוף עם החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה) בפקולטה למדעי החברה) שמטרתה לאפשר לתלמיד להשתלב בתכנית לימודים מובנית, החותרת ליצור שפה משותפת ואינטרדיסציפלינרית בנושאי הסביבה, תוך התמקדות בהיבטים החברתיים-אנושיים של בעיות הסביבה.

מסלולי הלימודים

בשתי המגמות מתקיימים המסלולים הבאים:

מסלול ישיר לדוקטורט המיועד לתלמידים מצטיינים והמתאפשר לעומדים בקריטריונים הנדרשים על-פי תקנות האוניברסיטה.

מסלול עם עבודת גמר השם את הדגש על אחד מתחומי ההתמחות בגיאוגרפיה ופיתוח יכולת לבצע מחקר עיוני או יישומי במסגרת עבודת גמר לתואר שני.

מסלול ללא עבודת גמר עם דגש על הקניית השכלה רחבה ומיומנויות מקצועיות מגוונות.

תנאי הקבלה

ציון ממוצע 80 ומעלה בתואר ראשון, וציון 80 ומעלה בכל העבודות הסמינריוניות. בעלי תואר במדעים אחרים, יחויבו בהשלמות מלימודי התואר הראשון בגיאוגרפיה, אותן יש לסיים במהלך שנת הלימודים הראשונה, מבלי שאלה יכללו במניין הדרישות לתואר השני.

דרישות ונהלים

יועץ לתלמידי התואר השני ילווה את התלמידים במשך כל תקופת הלימודים, פרט לאלה שיהיה להם מנחה לעבודת הגמר.

שפה זרה שניה מחייבת בחינה או עמידה בתנאי פטור. ניתן לבחור באישור ועדת ההוראה של החוג, בשיעורי מיומנות בהיקף של 4 ש"ס (מעבר למכסת השיעורים לתואר שני בשני המסלולים) מתוך הרשימה להלן: חישה היפרספקטרלית, הקמת מערכת מידע, שיטות מחקר איכותיות למתקדמים, שימוש בשיטות סטטיסטיות מתקדמות לניתוח מרחבי.

שיעורים בחוגים אחרים מתוך היצע שיעורי התואר שני באוניברסיטה מתאפשרים בהיקף של עד 25% ממכסת הלימודים הכוללת, בתיאום ובאישור היועץ לתלמידי תואר שני, או מנחה עבודת הגמר.

ניתן לכלול במסגרת מכסת הלימודים קריאה מודרכת שתיתן על-ידי מורי החוג, בהיקף של שני שיעורים בנושאים נבחרים (בסה"כ 4 ש"ס).

סמינריונים: סמינריון אחד ייבחר מרשימת שיעורי הבחירה, באישור המרצה. עבודת הסמינריון היא אישית ולא קבוצתית (ראה ע"מ 114 למכסה עבור כל מסלול).

משך הלימודים - על התלמידים לסיים את כל חובותיהם לקראת התואר בתוך שנתיים, ובכל מקרה לא יאוחר משלוש שנים מתחילת לימודיהם (כולל הפסקות לימודים).

הפסקת לימודים לשלוש שנים ויותר תחייב השלמת לימודים בהתאם לתכנית הלימודים שתהיה בתוקף בעת חידוש הלימודים.

המגמה הגיאוגרפית

מבנה תוכנית הלימודים

לימודי התואר השני מתחלקים בין שלב ההכשרה המחייב את כל התלמידים והשלב המתקדמים, בהתאם למסלול הלימודים. סך כל מכתס הלימודים היא 34 ש"ס במסלול הכולל עבודת גמר ו-52 ש"ס במסלול ללא עבודת גמר.

בנוסף לשיעורי החובה, התלמידים ישתתפו בסמינר המחלקתי במשך 2 סמסטרים וישלימו שפה זרה שנייה, או שיעורי הרחבה מתודולוגיים (שיעורים אלה אינם נכללים במנין השעות לתואר). מסלול הלימודים ייקבע בסיום שלב ההכשרה בהתחשב בהישגיו ובהעדפותיו של התלמיד ובתאום עם היועץ לתואר שני.

קבלה למסלול עם עבודת גמר : ממוצע של 80 בשלב ההכשרה. שלב ההכשרה כולל את השיעורים הבאים :

זרמים מתודולוגיים בגיאוגרפיה	4	ש"ס
שיטות מחקר למתקדמים או שיטות מחקר איכותיות	2	ש"ס
סמינריון	2	ש"ס
4 שיעורי בחירה	8	ש"ס
	16	סה"כ ש"ס

השלב המתקדם במסלול עם עבודת גמר :

התלמידים יבחרו לעצמם מנחה בסוף הסמסטר הראשון ללימודיהם ובתום שלב ההכשרה, ובשיתוף עמו יבנו לעצמם תוכנית לימודים בת 18 ש"ס בהתאם למגמות התמחותם. הם יחויבו בהגשת הצעת מחקר לעבודת גמר, שתעמוד לשיפוט על רמתה המדעית והבקיאות בנושא העבודה. הגשת הצעת המחקר תעשה עד תום הסמסטר השני.

העבודה עצמה תוגש ותיבדק על ידי שני שופטים חיצוניים, בנוסף למנחה. לאחר בדיקת העבודה הכתובה ייבחן התלמיד בע"פ על נושא העבודה על-ידי שופטי העבודה והמנחים. ראה נוהל כתיבת עבודת גמר בידיעון הפקולטה.

השלב המתקדם במסלול ללא עבודת גמר :

התלמידים יבנו לעצמם תוכנית לימודים בת 36 ש"ס בהתאם לתחומי התעניינותם ובשיתוף היועץ לתלמידי תואר שני. הם יחויבו בהגשת שתי עבודות סמינריוניות נוספות ועמידה בבחינת גמר בכתב עם סיום לימודיהם.

בחינת הגמר תתמקד בנושאים הבאים :

- א. תיאוריות ומתודולוגיות בגיאוגרפיה (על-פי רשימה ביבליוגרפית מחייבת) ;
- ב. אחד מתחומי ההתמחות של החוג (על-פי רשימה ביבליוגרפית שתורכב על-ידי התלמיד בתיאום עם מורי החוג) ;
- ג. נושא מוגדר על-פי בחירת התלמיד (בתיאום עם מורי החוג).

תלמידים שסיימו את כל חובותיהם יירשמו לבחינת הגמר במזכירות החוג חודש ימים לפני מועד הבחינה. בחינת הגמר תתקיים בשני מועדים קבועים : בסוף סמסטר א' ובסוף סמסטר ב'.

ציון הגמר יקבע לפי השקלול הבא :

ממוצע ציונים במהלך הלימודים	35%	עם עבודת גמר
ציון עבודת הגמר	55%	ללא עבודת גמר
ציון בחינת הגמר	10%	ממוצע ציונים
		ציוני סמינריונים
		ציון בחינת הגמר

התכנית ללימודי סביבה וחברה

מבנה תוכנית הלימודים

מכסת הלימודים בתוכנית היא בת 34 ש"ס במסלול הכולל עבודת גמר ו-52 ש"ס במסלול ללא עבודת גמר, לפי הפירוט הבא:

ללא עבודת גמר	עם עבודת גמר	
8 ש"ס	8 ש"ס	שיעורי חובה
8 ש"ס	8 ש"ס	שיעורי ליבה
4 ש"ס	4 ש"ס	שיעורי מתודולוגיה ומיומנות
2 ש"ס	2 ש"ס	פרוייקט יישומי
30 ש"ס	12 ש"ס	שיעורי בחירה והתמחות
52 ש"ס	34 ש"ס	סה"כ

סמינר מחלקתי: בנוסף למכסת הלימודים כל התלמידים מחויבים בסמינר המחלקתי של החוג לגיאוגרפיה במשך 2 סמסטרים (לא נכלל במכסת השעות).

סמינריונים: במסגרת מכסת שיעורי הבחירה ייכלל סמינריון אחד לתלמידי המסלול עם עבודת גמר, ושלושה סמינריונים לתלמידי המסלול ללא עבודת גמר (שני סמינריונים חייבים להילקח בחוג).

חובה: שפה זרה שנייה או שיעורי הרחבה מתודולוגיים.

שיעורי חובה: על תלמידי התוכנית לקחת את השיעורים הבאים:
זרמים מתודולוגיים בגיאוגרפיה
שיטות מחקר כמותיות או איכותיות
מבוא לאקולוגיה

שיעורי הליבה: מיועדים להעניק תשתית משותפת לכל תלמידי התוכנית. יש לבחור 4 מתוך 7 השיעורים הבאים:

החוג לגיאוגרפיה	ארגון עצמי של עיר ותכנון עירוני
"	מערכות סביבתיות
"	סוגיות נבחרות באיכות הסביבה
גיאוגרפיה או משפטים	אתיקה סביבתית
גיאוגרפיה או משפטים	דיני סביבה
החוג לסוציולוגיה	סוציולוגיה סביבתית
החוג למדיניות ציבורית	בעיות איכות הסביבה

שיעורי מתודולוגיה ומיומנות: עוסקים בשיטות החקירה הסביבתית מנקודות מבט כמותית-סטטיסטית ואיכותית-פנומנולוגית. על התלמיד לבחור שני שיעורים מתוך השיעורים הבאים:

החוג לגיאוגרפיה	שיטות מחקר איכותיות למתקדמים
"	שימוש בשיטות סטטיסטיות מתקדמות לניתוח מרחבי
"	חישה מרחוק היפרספקטרלית
"	מתודולוגיה של תכנון אקלימי
"	קבלת החלטות מרחביות ו-GIS
"	הקמת מערכת מידע גיאוגרפי
החוג לסוציולוגיה	מחקר ותיאוריה באנתרופולוגיה
"	סקרים: יסודות מתודולוגיים ודרכי ביצוע

שיעורי בחירה והתמחות: מאפשרים התמחות בהיבטים נבחרים שעניינם נושא הסביבה, כגון: מידע סביבתי, תכנון סביבתי, סוציולוגיה סביבתית, קלימטולוגיה סביבתית ותכנון תואם אקלים.

מבחר שיעורים בנושאי הסביבה קיים בחוג לגיאוגרפיה ובחוג סוציולוגיה ואנתרופולוגיה. הצע שיעורים נוסף ניתן למצוא גם בתוכנית למדיניות ציבורית, בלימודי תעודה בשמאות וניהול מקרקעין ובלמודי התואר השני במספר חוגים אחרים באוניברסיטה.
בחירת השיעורים והסמינריונים תעשה באישור יועץ התוכנית או המנחה של עבודת הגמר.

פרוייקט יישומי: מיועד ליצור אינטגרציה של חומר הלימודים תוך כדי עבודת צוות שעניינה טיפול מעשי בבעיה סביבתית-חברתית. ההשתתפות היא חובה על כל התלמידים. יתקבלו תלמידים שסיימו לפחות מחצית חובות השמיעה שלהם.

עבודת גמר: מחייבת בחירת מנחה מבין חברי הסגל של החוגים המשתתפים בתוכנית בתום הסמסטר הראשון ללימודים.

על התלמיד לגבש עם המנחה "הצעה לעבודת הגמר", שתוגש לראש התוכנית בהתאם לנהלים של החוג שבמסגרתו תוגש העבודה בתום הסמסטר השני ללימודים ולאחר שלב ההכשרה.

ציון הגמר

45%	עבודת גמר	במסלול עם עבודת גמר:
5%	ציון עבודת הפרוייקט	
5%	ציון עבודה סמינריונית	
40%	ציוני שיעורים אחרים	
5%	ציון בחינת גמר בע"פ	
30%	ציוני סמינריונים ופרוייקט	במסלול ללא עבודת גמר:
40%	ציוני שיעורים אחרים	
30%	ציון בחינת גמר	

רישום לתואר שני ייעשה במסגרת אחד משני החוגים השותפים לתוכנית: החוג לגיאוגרפיה ולסביבת האדם (מדעי הרוח) והחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה (מדעי החברה). תעודת התואר השני תוענק על-ידי שני החוגים תוך ציון ההתמחות בנוסח "תואר שני בגיאוגרפיה וסביבת האדם (או סוציולוגיה) עם התמחות בנושא סביבה וחברה".

לימודי השלמה

תלמידים, שלימודי התואר הראשון שלהם אינם מהווים בסיס מתאים ללימודי התכנית, יידרשו ללימודי השלמה. סך לימודי השלמה, הצורך בהם, תכנם והיקפם ייקבעו לכל תלמיד באופן אישי (על-ידי ועדת ההוראה של התכנית), בהתאם לרקע שלו, תכנית לימודיו ולנושאי התמחותו.

סגל ההוראה

פרופ'	יצחק שנל - ראש החוג
ד"ר	יצחק אומר
ד"ר	נורית אלפסי
פרופ'	גדעון ביגר
פרופ'	אריה ביתן
פרופ'	איל בן-דור
ד"ר	יצחק בננסון
פרופ'	משה ברור
ד"ר	שמואל ברנר
ד"ר	ז"מ דופור-דרור
ד"ר	מיכה הופ
ד"ר	ברוך זיו
גב'	דורית טליתמן
מר	אהוד לוטס
ד"ר	אלכסנדר מנס
גב'	טליה מרגלית
ד"ר	הדס סערוני
ד"ר	רבקה פבריקנט
ד"ר	עודד פוצ'טר
פרופ'	יובל פורטוגלי (שבתון בסמסטר א')
מר	אמיר פורת
ד"ר	טובי פנסטר
גב'	אלכסנדרה צ'ודנובסקי
ד"ר	אורנה צפרי-ראובן
ד"ר	גיורא קדרון
ד"ר	אמנון קרטין
גב'	אורלי רונן-רותם
ד"ר	מיכאל רומן
ד"ר	צבי רון
מר	ציון שתרוג

עוזרת מנהלית - גב' דיתה ליבנה
מזכירת סטודנטים - גב' ענת זיסקינד

מזכירות החוג: בנין יד-אבנר, חדר 214, טל': 03-6423619, 6409896, פקס: 6406243.
קבלת קהל: ימים א'-ד', שעות: 10-13